

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه باقر العلوم علیه السلام

دانشکده: علوم سیاسی و اجتماعی و تاریخ

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته: اندیشه سیاسی در اسلام

عنوان:

ماهیت نظام بین الملل از منظر امام خمینی (ره)

با تأکید بر ارائه الگوی مطلوب

استاد راهنما:

دکتر محمد ستوده

استاد مشاور:

دکتر عبدالوهاب فراتی

نگارش:

محمد بابازاده

زمستان ۱۳۹۰

تقدیم به...

روح پرفتح امام خمینی (ره) احیاگر بزرگ اسلام ناب محمدی و بنیانگذار انقلاب اسلامی ایران و شهدای سرافراز

مکتب روح الله در سرتاسر جهان.

با تقدیر از زحمات اساتید و کسانی که مرا در راه علم و دانش یاری رسانده و راه اندیشیدن را آموختند بویژه استاد راهنما و مشاور اینجانب در نگارش این پایان نامه جناب آقای دکتر محمد ستوده و جناب آقای دکتر عبدالوهاب فراتی. و با تشکر از پدر و مادرم که همواره پشتیبان و مشوق این جانب در تمامی عرصه ها بوده اند. لازم است تقدیر ویژه ای نیز از زحمات، حمایت ها و صبوری همسرم داشته باشم و در انتها خدا را شاکرم که توفیق داد تابوانم در تبیین مکتب امام خمینی (ره) قدم بسیار کوچکی بردارم.

چکیده فارسی؛

امام خمینی (ره) قدرتهای حاکم بر نظام بین الملل را مسئول بدبختی ها در جهان می دانستند چرا که فکر جهانخواری و غارتگری ریشه در جهان بینی مکاتب مسلط دارد. در بیان امام بحران حاکم بر جهان از ماهیت نظام بین الملل ناشی می شود. در حقیقت نظام بین الملل به عنوان یک کل منسجم دارای اجزائی است که موجب فساد و ظلم می شود. یکی از اجزاء اصلی ماهیت نظام بین الملل اندیشه حاکمیت انسان غیر مهذب می باشد. امام تلاش می کنند علت سلطه گری و دیگر ظلمهای صادره از سوی قدرتهای بزرگ را به عدم توجه به بُعد معنوی انسان نسبت دهند و نتیجه آن را نیز تسلط انسانهای غیر مهذب بر مقدرات عالم معرفی کنند. در اندیشه امام نظام بین الملل دوقطبی به دلیل حاکمیت انسانهای غیر مهذب ماهیتی غیر کمالی دارد و نمی تواند کمال را در جهان تحقق بخشد. در واقع اگر بازیگران اصلی نظام بین الملل انسانهای مهذب و عاقل باشند ماهیت نظام بین الملل نیز ماهیتی روبه کمال خواهد بود و موجب رشد کمالات و فضائل خواهد شد. از دیدگاه امام رفتارها از اندیشه ریشه گرفته اند و بدون شک رفتارهای بازیگران بین المللی تحت تأثیر ماهیت فکری و ساختاری نظام دوقطبی بوده است. رها شدن از نظم بین الملل مستقر و دست یابی به نظم مطلوب، نیازمند توجه به ابعاد معنوی انسانها و رفع سلطه گری و سلطه پذیری در جهان است. امام در مرحله بازسازی جامعه آرمانی براساس عدل و وحدت حرکت می کنند. به دلیل حاکمیت انسانهای مهذب و مستضعفان جهانی، برابری و حق مداری جلوه نظام بین الملل مطلوب مقدر می باشد. ساختار نظام جهانی آرمانی نیز بر سه محور بنا شده است که شناخت آن موجب مبین شدن ماهیت نظام جهانی آرمانی که کمالی می باشد می شود. حکومت واحد، قانون واحد، حاکم واحد.

فهرست مطالب

فهرست مطالب	۶
فصل اول: کلیات و تمهیدات نظری	۱۰
۱-۱- گفتار اول: کلیات	۱۱
۱-۱-۱- تبیین مسأله	۱۱
۱-۱-۲- اهمیت و ضرورت بحث	۱۴
۱-۱-۳- پیشینه تحقیق	۱۵
۱-۱-۴- سوالات تحقیق	۱۷
۱-۱-۵- فرضیه، پیش فرضها و متغیرهای تحقیق	۱۸
۲-۱- گفتار دوم: مفاهیم کلیدی	۲۰
۱-۲-۱- مفهوم نظام و سیستم	۲۱
۲-۲-۱- مفهوم نظام بین الملل	۲۲
۳-۲-۱- مفهوم نظام بین الملل دو قطبی	۲۴
۴-۲-۱- مفهوم نظام بین الملل مطلوب	۲۵
۵-۲-۱- مفهوم روابط بین الملل	۲۶
۶-۲-۱- مفهوم ماهیت	۲۷
۷-۲-۱- مفهوم ماهیت نظام بین الملل	۲۷
۸-۲-۱- مفهوم نهادهای بین المللی	۳۰
۹-۲-۱- مفهوم سطوح نظام بین الملل	۳۰
۱۰-۲-۱- نظام بین الملل در دوران کنونی	۳۱
۳-۱- گفتار سوم: تمهیدات نظری	۳۲
۱-۳-۱- چارچوب نظری تحقیق	۳۲
۲-۳-۱- فرایند مرعات شروط استفاده از نظریه اسپریگنز	۳۵
۱-۲-۳-۱- اول تفاوت ارتباط اندیشه و زمانه با نظریه بحران	۳۵
۲-۲-۳-۱- دوم انسجام نظریه سیاسی	۳۵
۳-۲-۳-۱- سوم اثبات ارتباط نظریه سیاسی با بحران زمانه	۳۷

۳۷ ۱-۳-۲-۴- چهارم زمینه گرا بودن اندیشمند
۳۸ ۱-۳-۲-۵- پنجم مسئله نسبی گرایي
۳۸ ۱-۳-۲-۶- ششم تفاوت نظریه بحران با جامعه شناسی معرفت
۴۰ فصل دوم : دیدگاههای مربوط به ماهیت نظام بین الملل
۴۱ مقدمه:
۴۳ ۲-۱- گفتار اول: لیبرالیسم؛
۴۴ ۲-۱-۱- گروه اول؛
۴۶ ۲-۱-۲- گروه دوم؛
۴۷ ۲-۱-۳- گروه سوم؛
۵۱ ۲-۲- گفتار دوم: مکتب واقع گرایی؛
۵۸ ۲-۳- گفتار سوم: مکتب مارکسیزم؛
۶۱ جمع بندی مباحث ؛
۶۳ جدول تطبیق لیبرالیسم، واقع گرایی و مارکسیسم؛
۶۴ فصل سوم: ماهیت نظام بین الملل دو قطبی در اندیشه امام خمینی
۶۵ مقدمه:
۶۹ ۳-۱- گفتار اول؛ ماهیت فکری نظام بین الملل دو قطبی؛
۷۱ ۳-۱-۱- منطق ظالمانه ابرقدرتها؛
۷۲ ۳-۱-۲- اندیشه حاکمیت انسان غیر مهدب؛
۷۶ ۳-۱-۳- اعتقاد به بی نیازی از خدا؛
۷۸ ۳-۲- گفتار دوم؛ ماهیت ساختاری نظام بین الملل دو قطبی
۷۸ ۳-۲-۱- ساختار ناعادلانه تصمیم گیری
۸۰ ۳-۲-۱-۱- سازمانهای تصمیم گیر بین المللی ابزار استکبار؛
۸۲ ۳-۲-۲- توزیع ناعادلانه قدرت در نظام بین الملل
۸۷ ۳-۳- گفتار سوم؛ ماهیت رفتاری نظام بین الملل دو قطبی؛
۸۷ ۳-۳-۱- رفتارهای مزورانه و نفاق آلود؛
۸۹ ۳-۳-۲- رفتار رقابتی ابرقدرت ها بر سر منافع فرا قاره ای؛
۹۰ ۳-۳-۳- جهانخواری و غارتگری؛
۹۲ ۳-۴- سلطه‌گری قدرتها؛

فصل چهارم: ماهیت نظام بین الملل مطلوب در اندیشه امام خمینی.....	۹۶
مقدمه:	۹۷
۱-۴- بخش اول: نظام بین الملل مطلوب مقذور.....	۱۰۲
مقدمه؛	۱۰۲
۱-۴-۱- گفتار اول؛ محورهای روابط در نظام بین الملل مطلوب مقذور؛	۱۰۴
۱-۴-۱-۱- محور عدل؛	۱۰۷
۱-۴-۱-۱-۱- طراحی ساختار عادلانه جدید در نظام بین الملل؛	۱۰۸
۱-۴-۱-۲- محور وحدت؛	۱۰۹
۱-۴-۱-۲-۱- وحدت در امت اسلامی؛	۱۱۰
۱-۴-۱-۲-۱-۱- وحدت پیروان ادیان توحیدی؛	۱۱۲
۱-۴-۱-۲-۱-۲- وحدت جوامع بشری؛	۱۱۴
۱-۴-۱-۳- استکبار ستیزی؛	۱۱۵
۱-۴-۲- گفتار دوم؛ پیشنهاداتی برای پایه گذاری نظم مطلوب مقذور؛	۱۱۷
۱-۴-۱-۲- تأسیس حزب جهانی مستضعفین؛	۱۱۹
۱-۴-۲-۲- تشکیلات بزرگ بین المللی بر اساس فرهنگ اسلامی؛	۱۲۰
۱-۴-۳-۲- تأسیس دولت جهانی اسلام با جمهوریهای آزاد و مستقل؛	۱۲۱
۱-۴-۳-۱- گفتار سوم؛ ماهیت، ویژگی های نظام بین الملل مطلوب مقذور؛	۱۲۳
۱-۴-۱-۳- حکومت نه شرقی و نه غربی؛	۱۲۴
۱-۴-۲-۳- نظام عدالت جو؛	۱۲۵
۱-۴-۳-۳- روابط کشورها بر اساس اصل عدم مداخله، توطئه و تجاوز؛	۱۲۶
۱-۴-۴-۳- دفاع از مستضعفین جهان؛	۱۲۷
۱-۴-۵-۳- نفی ظلم و انظلام در عرصه بین المللی؛	۱۲۷
۱-۴-۶-۳- حاکمیت قدرت و قانون الهی؛	۱۲۸
جمع بندی؛	۱۳۱
۲-۴- بخش دوم؛ نظام بین الملل مطلوب آرمانی.....	۱۳۳
مقدمه؛	۱۳۳
۲-۴-۱- گفتار اول؛ ویژگی های نظام بین الملل مطلوب آرمانی؛	۱۳۵
۲-۴-۱-۱- حکومت جهانی اسلام؛	۱۳۵

- ۱۳۷-۲-۱-۲-۴ بر افراشتن پرچم یکتا پرستی ؛
- ۱۳۸-۳-۱-۲-۴ حاکمیت عدالت طلبان و مستضعفان ؛
- ۱۳۹-۲-۲-۴ گفتار دوم؛ ماهیت نظام بین الملل مطلوب آرمانی؛
- ۱۴۰-۱-۲-۲-۴ جامعه بین الملل توحیدی؛
- ۱۴۱-۲-۲-۴ نظام جهانی آرمانی، نظامی عادلانه؛
- ۱۴۴-۳-۲-۲-۴ ماهیت ساختار نظام جهانی آرمانی؛
- ۱۴۵-۱-۳-۲-۲-۴ حکومت واحد؛
- ۱۴۶-۲-۳-۲-۲-۴ قانون واحد؛
- ۱۴۸-۳-۳-۲-۲-۴ حاکم واحد؛
- ۱۵۰ جدول تطبیق شاخصه های نظام بین الملل مقدر و آرمانی؛
- ۱۵۲ فصل پنجم؛ راهکار های امام خمینی برای اصلاح نظام بین الملل؛
- ۱۵۳ مقدمه؛
- ۱۵۵-۱-۵ بیداری ملتهای جهان؛
- ۱۵۶-۲-۵ تحول روحی و معنوی؛
- ۱۵۷-۳-۵ ایستادگی، توکل بر خدا و ایمان به وعده های الهی؛
- ۱۵۸-۴-۵ اتحاد تمامی مستضعفان جهان؛
- ۱۶۰-۵-۵ تصاحب قدرت در جهان و برقراری تعادل به نفع مسلمانان؛
- ۱۶۳ جمع بندی؛
- ۱۷۳ فهرست منابع؛

فصل اول: کلیات و تمهیدات نظری

۱-۱-۱- گفتار اول؛ کلیات؛

۱-۱-۱- تبیین مسأله؛

نظام بین الملل به عنوان یک واقعیت عینی و عرصه ارتباطات مختلف بشری، موضوعی می باشد که باعث تضارب آرا و افکار گوناگون در حوزه علوم سیاسی و روابط بین الملل شده است. بررسی ماهیت آن و نقشی که در شکل دهی به رفتار بازیگران بین المللی دارد، موضوعی می باشد که در این نوشتار مورد توجه بوده و نگارنده تلاش نموده است این مسئله را از منظر حضرت امام خمینی (ره) مطرح نماید.

توجه به اندیشه امام خمینی (ره) به عنوان یک اسلام شناس و متفکر اسلامی و نیز مؤسس یک نظام حکومتی مترقی و بی بدیل که در تقابل آشکار با بسیاری از مناسبات و مبانی نظام حاکم ظاهر شد، از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است. امام با مطرح نمودن حکومت عدل و انصاف به جای حکومتهای استعماری علاوه بر اشاره به ظلم حاکم در

مناسبات بین المللی به باطل بودن مکاتب بشری تنبیه می دهند. ایشان زندگی با آرامش در سایه عدل را مطرح می کنند و از اقشار جوان دعوت می کنند که ماهیت حاکمیت اسلامی را بفهمند:

باید کوشش کنید تا طرز حکومت اسلام و رفتار حکام اسلامی را با ملت‌های مسلمان به اطلاع دنیا برسانید تا زمینه فراهم شود که حکومت عدل و انصاف به جای این حکومت‌های استعمارزده که اساس آن بر ظلم و چپاولی است، برقرار شود. اگر قشرهای جوان از هر طبقه که هستند ماهیت حکومت اسلام را که با کمال تأسف جز چند سالی در زمان پیغمبر اسلام - صلی الله علیه و آله - و در حکومت بسیار کوتاه امیر المؤمنین - علیه السلام - جریان نداشت، بفهمند، اساس حکومت‌های ظالمانه استعماری و مکتب‌های منحرف کمونیستی و غیره، خود به خود برچیده می شود. این کاخ‌های مجلل آسمانخراش و آن کامجویی‌های رؤیایی سلاطین جور و حکومت‌های باطل که با دسترنج ملت‌ها فراهم شده است، مردم را به سوی حزب‌های منحرف می کشاند. اگر حکومت اسلام که رئیسش با رعیت یکسان و دار الحکومه اش مسجد روی خاک‌های گرم و سلطانش با کفش و جامه کهنه حکومت می کند و ملت در پناه آن با آرامش و در سایه عدل زندگانی می کند، روی کار آید، اساس انحرافات چپ و راستی بر باد می رود.^۱

بررسی تاریخ مبارزات امام خمینی (ره) به اثبات می رساند که حضرت امام هرگز تکیه بر قدرت‌ها و مادیات را برای پیشبرد اهداف ارزشی و پیروزی در مسیر حق برنگزیده و می توان گفت رمز پیروزی انقلاب اسلامی به رهبری ایشان نیز این مهم را به اثبات می رساند. ایشان خارج از ساختارهای تعریف شده علمی و آکادمیک نظام سلطه و تفکرات مادی توانستند انقلاب را به پیروزی برسانند و تغییرات گسترده بین المللی را نیز با این روش و شیوه توصیه می کردند و آن را به عنوان یک الگوی کامل برای مبارزه معرفی می کردند. امام خمینی (ره) با توجه به مبانی اندیشه اسلامی،

^۱ . روح الله موسوی، نرم افزار صحیفه امام، تهران، مؤسسه حفظ و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام، ج ۲، ص ۳۴۶.

نظام بین الملل را دارای اشکالات اساسی می دانستند و ماهیت آن را غیر عادلانه و غیر انسانی و غیر الهی می دانستند و برای مبارزه با این نظام تکیه گاه معنوی و اتکاء به اندیشه ناب اسلامی را توصیه می کردند.

با توجه به اینکه نظام بین الملل چه در زمان حیات امام و چه در زمان حاضر، علی رغم از بین رفتن ساختار دو قطبی کماکان در اهداف و عملکرد دچار تغییرات اساسی نشده است و ماهیت آن ثابت می باشد (در برنامه ها و استراتژیها دچار تغییر شده است) و با توجه به اینکه همچنان قدرت و ثروت حاکم بر مناسبات بوده و خوی استکباری، غارتگری، جنایت پیشه گی و فریب^۲ جلوه نظام بین الملل می باشد، لازم است ریشه های اصلی و ماهیت نظام حاکم بر مناسبات جهانی بررسی و نظامی با ماهیت و کارکردهای سودمند پیشنهاد شود، تا در سایه آن صلح، امنیت و تعالی بشر تحقق یابد.

از یک سو تقابل امام با نظم موجود در ساختار نظام بین الملل و بویژه به چالش کشیدن ماهیت آن منجر به این سؤال می شود که؛ امام (ره) ماهیت نظام حاکم بر مناسبات بین المللی را چه می دانسته اند که در مقابله با آن جدیت فراوانی به خرج می داده اند؟ و از سوی دیگر در اندیشه ایشان الگوی مطلوب در این زمینه چه بوده؟ و چه ماهیتی داشته؟ که با استقرار آن، اهداف عالی اسلامی محقق می شده است؟

^۲ . از اموری که برای همه ما لازم است، این است که ما يك توجهی به مسائل دنیا بکنیم، ببینیم وضعیت چه جورى است. من فکر می‌کردم که در این عصر ما، همه الفاظ محتوای خودشان را از دست داده‌اند. ما در يك عصرى واقع شده‌ایم که الفاظ از آن معنا که دارند، فرار کرده‌اند؛ يك معنای دیگری دنبالش آمده. معنای «عدالت» را وقتی انسان نگاه می‌کند در دنیا، الآن يك جور دیگر است؛ معنای «خلقى بودن» را آدم ملاحظه می‌کند، می‌بیند يك وضع دیگری دارد؛ سازمانهای امنیت دنیا را انسان وقتی ملاحظه می‌کند، می‌بیند که سازمان نامنى است، نه سازمان امن، اما اسمش سازمان امن است، جمعیتهاى طرفدار بشر را انسان [نگاه] می‌کند، می‌بیند که همین جمعیت طرفدار بشر، طرفدار ظالم‌اند، طرفدار بشر نیستند، طرفدار ظلمه هستند. این کارهایی که، این چیزهایی که در دنیا الآن از این قدرتهای بزرگ واقع می‌شود، هیچ کس نیست که از آنها بپرسد که چرا؟ (روح الله موسوی، پیشین، ج ۱۶، ص ۴۳۱) ادامه در صفحه بعد

راستی چه شده است استکبار جهانی و در رأس آن امریکا این قدر طرفدار ملت‌ها شده است و جنگ‌افروزان و آتش بیاران معرکه‌ها و جلادان قرن به شرف انسانیت و همزیستی مسالمت‌آمیز اعتقاد پیدا کرده‌اند و از عطش سیراب ناشدنی و خصلت خونخواری خود که طبیعت فرهنگ سرمایه داری و کمونیسم است، منصرف شده‌اند و شمشیرها و خنجرها و قداره‌های فرو رفته در قلب و جگر ملت‌ها را به غلاف کشیده‌اند! آیا این حقیقت است یا فریب و آیا این همان جلوه‌های دیگر شیخونها و بی‌انصافیهای نیست که روزی سکوت را مصلحت خویش می‌دید و امروز صلح طلبی را؟ (روح الله موسوی، پیشین، ج ۲۰، ص ۳۲۷)

با تدوین اندیشه امام خمینی (ره) در خصوص ماهیت نظام بین الملل و نیز الگوی مطلوب از منظر ایشان می‌توان چشم انداز مسئولین و تصمیم‌گیران در عرصه سیاست خارجی و روابط بین الملل را روشن و مبین ساخت. این مسئله موجب خواهد شد که مسئولین و برنامه‌ریزان با یک دید استراتژیک و راهبردی بتوانند با برنامه ریزی دقیق و علمی، ضمن به چالش کشیدن نظام حاکم مدل قابل قبولی از نظام بین الملل مطلوب را ارائه دهند و نقش ملت‌های مسلمان، خصوصاً ایران را در عرصه بین المللی افزایش دهند و با تشخیص ماهیت نظم حاکم، از خطا و اشتباه در برآوردها، تحلیل‌ها و هضم شدن در گفتمان مسلط مصون بمانند. در این مسیر نویسندگان و محققان نیز با شناخت این مبانی به تحلیل درستی از اندیشه امام خواهند رسید.

۱-۲-۱- اهمیت و ضرورت بحث؛

با توجه به ظلم‌های فاحشی که در عرصه بین الملل صورت می‌گیرد و به دلیل عدم رعایت عدالت و ساختار غیر عادلانه نهادهای اصلی بین المللی مانند شورای امنیت، مشخص شدن ماهیت این نظام با توجه به مبانی اندیشه امام خمینی (ره) می‌تواند در ایجاد مسیری روشن برای رسیدن به ایده اصلاح و ایجاد یک نظام صالح و عادلانه، قابل توجه باشد. چرا که برای اصلاح هر ساختار و عملکردی شناخت ماهیت آن لازم است و پس از شناخت دقیق و عالمانه است که می‌توان جایگزین مناسبی برای آن ارائه نمود. امام خمینی با شناختی عمیق و ژرف، تلاش داشتند ضمن معرفی نظام بین الملل، جایگزین مناسبی نیز ارائه بدهند. در زمان ما نیز، افزایش نمادهای فساد، بی‌عدالتی و ظلم در جهان ضرورت اصلاح و تغییر را بیش از پیش نمایان می‌کند. لذا تدوین اندیشه‌های امام خمینی به عنوان پرچمدار مبارزه و اصلاح بین المللی می‌تواند راهگشای اندیشمندان، مصلحان و سیاستمداران باشد.

منبع مستقلی در خصوص موضوع این پایان نامه وجود ندارد، اما منابعی همچون سیاست خارجی و روابط بین الملل از منظر امام وجود دارد که ورودی به بحث ماهیت نداشته‌اند به عنوان مثال در روابط بین الملل از دیدگاه امام خمینی (ره) به قلم آقای سید محمد سادات مطالبی در خصوص روابط بین الملل طرح شده است ایشان در قسمتی از مقدمه بحث خود با اشاره به اندیشه امام می گویند: روابط یک کشور با جهان خارج از مرزهای جغرافیایی خود از منظرهای متفاوتی مورد توجه قرار می گیرد: گاهی مدیریت سیاسی یک کشور از منظر ارتباطات خاصی، سیاسی و دیپلماتیک به رابطه با کشورهای دیگر می نگرد. و این نگاه فلسفه روابط را هم مشخص می کند، و گاهی چشم انداز روابط یک کشور با کشورهای دیگر را تحولات، نیاز و شرایط اقتصادی ترسیم می کند و گاهی هم نگاه پیوند به اردوهای قدرت و سلطه های منطقه ای، جهانی، آنچه در همه نگاه ها به روابط بین المللی یک کشور مشترک است تفکر حاکم بر مدیریت سیاسی جامعه است. از آن جا که ماهیت حکومت دینی از اصول و مبانی دینی شکل می پذیرد به کلام امام خمینی در بیان آن می نگریم. ایشان به روابط بین الملل اسلامی و عناوینی چون؛ مشخصه های روابط بین المللی، روابط بین المللی در حکومت دینی می پردازند.

در مقاله دیگری به قلم آقایان محمد ستوده آرانی و علیرضا دانشیار با عنوان آسیب شناسی روابط بین الملل از دیدگاه امام خمینی پاسخ گویی به این سؤال پی گیری می شود که آسیب های روابط بین الملل موجود، از دیدگاه امام خمینی چیست؟

در پاسخ، این فرضیه مطرح می‌شود که آسیب‌های مذکور را می‌توان در دو سطح ساختاری و کارکردی مورد بررسی قرار داد. بررسی اندیشه سیاسی امام خمینی در سطح ساختاری نشان می‌دهد که روابط بین الملل مطلوب، مبتنی بر توزیع عادلانه قدرت، تعاملات اقتصادی متقارن و حفظ هویت‌های فرهنگی کشورهاست. در سطح کارکردی نظام بین الملل نیز، عدالت واقعی زمانی حاصل می‌شود که ستم‌گری و ستم‌پذیری در سطح بین المللی از میان برود و ایجاد صلح واقعی در جهان محقق شود.

همچنین در دو مقاله ماهیت انسان و نظام بین الملل جناب آقای دکتر محمد ستوده و جناب آقای فیاضی مباحثی را طرح کرده‌اند. در این مقالات ابتدا تلاش شده است رهیافتهای مختلف غربی در مواجهه با ماهیت انسان به عنوان بزرگترین بازیگر نظام بین الملل مورد توجه قرار بگیرد و ارتباط آن با روابط بین الملل بیان شود و در ادامه تلاش می‌شود دیدگاه اسلامی در این خصوص با تکیه بر اندیشه امام و شهید مطهری بیان شود. آقای دکتر محمد ستوده در مقاله خود با اشاره به مباحث مختلف در مورد ماهیت انسان می‌گویند:

اگر بازیگر اصلی روابط بین الملل را انسان‌ها یا دولت‌ها بدانیم، نوع نگرش به روابط بین الملل در گرو برداشت از ماهیت انسان خواهد بود. رهیافت رئالیستی که تحت تأثیر اندیشه‌های ماکیاوول و هابس است ماهیت دولت‌ها را شرّ می‌داند؛ از این رو صحنه روابط بین الملل را تاریک و مشحون از منازعه و جنگ در نظر می‌گیرد؛ در حالی که رهیافت ایده‌آلیستی که بیشتر تحت تأثیر آرای گروسیوس، روسو و کانت است ماهیت دولت‌ها را نیک می‌داند و قلمرو روابط بین الملل را مستعد همکاری و روابط مسالمت‌آمیز بیان می‌دارد. رهیافت هابسی لوح ضمیر انسان را سیاه، رهیافت کانتی لوح ضمیر انسان را سفید و رهیافت گروسیوسی آن را نه به صورت سیاه و نه به صورت سفید می‌داند. رهیافت

اسلام در مورد ماهیت انسان بسیار عمیق و گسترده است که با رویکردهای اندیشمندان غربی متفاوت می‌باشد. در متون اسلامی عمدتاً به فطرت الهی انسان، به عنوان لوح سفید و مستعد به رفتارهای خیر خواهانه، ارزشی و اخلاقی پرداخته شده که ممکن است فطرت الهی انسان تحت تأثیر غرائز حیوانی قرار گرفته و در نتیجه به تناسب میزان غلبه غرائز، رفتارهای ضد اخلاقی و شرارت‌آمیز از وی صادر شود. انعکاس حالت‌های فوق در سیاست بین‌الملل می‌تواند به دو صورت رفتارهای ارزشی، انسانی و یا ضد ارزشی و ظالمانه ظاهر شود.

بنابراین به نظر می‌رسد که مقاله جناب آقای ستوده بیشتر به مباحث مطرح در این تحقیق نزدیک می‌باشد ولی با این تفاوت که در این تحقیق تلاش می‌شود علاوه بر مسائلی که در مورد ماهیت انسان مطرح می‌شود ماهیت نظام بین‌الملل دو قطبی از منظر امام مورد توجه باشد و در ادامه با ارائه الگوی مطلوب و جایگزین برای نظام بین‌الملل مباحث و دیدگاه‌های امام را به صورت یک کلّ منسجم بیان کرد مباحثی که با تشخیص بحران و در جامعه بشری آغاز می‌شود و پس از ریشه یابی علل و عوامل آن به بازسازی جامعه آرمانی و در نهایت ارائه راهکار برای رفع درد، ختم می‌شود.

۱-۱-۴-سوالات تحقیق؛

۱-۱-۴-۱-سوآل اصلی؛

ماهیت نظام بین‌الملل دو قطبی و مطلوب و راهکارهای رسیدن به الگوی مطلوب از منظر امام خمینی چیست؟

۱-۴-۲-سوالات فرعی؛

۱- بررسی ماهیت سیاسی نظام بین الملل از منظر لیبرالیزم، واقع گرایی و کمونیسم و پاسخ به این پرسش که تبیین

این سه مکتب از مفاهیمی چون؛ سرشت بشر، ساختار و توزیع قدرت در نظام بین الملل، چگونه است؟

۲- بیان ماهیت سیاسی نظام بین الملل دو قطبی از منظر امام خمینی و پاسخ به این پرسش که ماهیت نظام دو قطبی

به لحاظ فکری، ساختاری و رفتاری واجد چه ویژگی هایی می باشد؟

۳- بین ماهیت نظام بین الملل و رفتار بازیگران بین المللی چه رابطه ای وجود دارد؟

۴- تغییر ماهیت نظام بین الملل، موجب تغییر رفتار بازیگران بین الملل خواهد شد؟

۴- از منظر امام خمینی ماهیت سیاسی نظام بین الملل مطلوب در شکل مقدور و آرمانی آن چگونه می باشد و چه

تأثیری بر رفتار و عملکرد بازیگران بین المللی دارد؟

۵- راهکارهای امام خمینی برای رسیدن به نظام بین الملل مطلوب چیست؟

۱-۱-۵-فرضیه، پیش فرضها و متغیرهای تحقیق؛

۱-۱-۵-۱-فرضیه تحقیق؛

ماهیت نظام بین الملل مستقر(دو قطبی / مطلوب) رفتارها و عملکردهای بازیگران بین المللی را تحت تأثیر قرار می

دهد. لذا نظام بین الملل دو قطبی با ماهیت غیرکمالی و مادی رفتارهای ظالمانه را افزایش می دهد. ولی ماهیت

کمالی نظام بین الملل مطلوب موجب افزایش رفتارهای عادلانه می شود. امام خمینی با بصیرتی نافذ، راهکارهایی را

برای اصلاح و تغییر نظام بین الملل ارائه می دهند. ایشان ابتدا اتحاد مسلمین و در نهایت مشارکت همه مستضعفین جهان را لازم می دانند تا با هم افزایی قدرتها و اراده ها بتوانند در مقابل ابرقدرتها ایستادگی کرده و نظام بین الملل مطلوب را تأسیس بکنند.^۲

۱-۱-۵-۲- پیش فرض های تحقیق: مبارزه و انقلاب امام خمینی (ره) در تقابل با نظم و نظام بین الملل حاکم بوده است. با توجه به اینکه امام خمینی (ره) یک متفکر اسلامی می باشد از منظر اسلامی ایده های قابل توجهی راجع به اداره جهان داشته اند.

۱-۱-۵-۳- متغیرهای تحقیق؛

متغیر مستقل؛ ماهیت نظام بین الملل (دوقطبی و مطلوب)

متغیر وابسته؛ رفتارها و عملکردهای بازیگران بین المللی.

^۲ . بالاخره مسلمین باید خودشان فکری بکنند، بیدار بشوند و الا اینها چاقوکش بین المللی هستند و نمی گذارند دنیا آرام باشد مگر اینکه مردم خودشان، مظلومین خودشان به فکر خودشان باشند، مظلومین جهان خودشان به فکر خودشان باشند. (روح الله موسوی، پیشین، ج ۱۸، ص ۲۳۹)
دنیا اگر بخواد از شرّ فساد آسوده بشود، باید همه مستضعفین دست به هم بزنند و قدرتهای اینها را محدود کنند. (روح الله موسوی، پیشین، ج ۱۵، ص ۵۱۹)

۱-۲- گفتار دوم؛ مفاهیم کلیدی؛

بی شک درک و فهم یکسان از مباحث و موضوعات مطرح شده در هر رشته علمی نیازمند شناخت مفاهیم مشترک می باشد. یکی از محورهای بسیار مهم که امروزه، با توجه به گسترش علوم، اهمیت فزاینده ای یافته، «مفهوم شناسی» می باشد. اهمیت مفهوم شناسی نه تنها ناشی از ضرورت آن در مکالمات روزمره زندگی است، بلکه در درک مفاهیم اختصاصی علوم و ایجاد زبان مشترک برای فهم گفتار یا نوشتار دیگران نیز نقش تعیین کننده ای دارد.^۴

کاربرد کلمات در هر رشته و تخصصی ممکن است بار معنایی خاص خود را داشته باشد و مخاطب بدون شناخت تفاوت‌های معنایی کلمات و مفاهیم به کار رفته، نتواند به مقصود گوینده پی ببرد. اولین قدم در هر فعالیت علمی تعریف دقیق مفاهیم و اصطلاحاتی می باشد که قرار است به صورت کتبی یا شفاهی در یک مبحث علمی به کار گرفته شود، زیرا استفاده از یک واژه کلیدی بدون توافق بر سر معنا و مقصود آن، موجب سوء تفاهم و برداشت‌هایی خواهد

^۴ . مفهوم شناسی تربیت عاطفی، مترجم: غلامرضا متقی فر، ماهنامه معرفت، شماره ۴۶.